

KÉPZŐMŰVÉSZET

Samu Katalin szobrai

A természetes környezet más megvilágítást, nézőpontot ad a szobroknak, mint a kiállítóterem műtőszzerű puritánsága, vallató kiszámítottsága. A fák, bokrok természetes környezetében új részletek, új szépségek villannak fel, sajátos életre kelnek az alkotások, a fák lombjai között átszűrődő napfény játékaival gazdagodnak. Különleges harmóniává olvad a természetes anyagok találkozása és a természet őserőinek ösztönös, valamint az alkotó művész tudatos munkája.

Ezért üdvözljük az első szegedi szabadtéri szoborkiállítást, s külön öröm, hogy Samu Katalin szobrait láthatjuk.

*

Szükszavú önéletrajz egy régi katalógusból: „1934-ben születtem Hódmezővásárhelyen. Iskolai éveim túlnyomó részét is itt töltöttem. Érettségi vizsgát Budapesten tettem. Utána a Képzőművészeti Főiskolára kerültem, ahol egy évig Mikus-növendékként, majd az Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós tanítványaként folytattam tanulmányaimat. Itt szereztem diplomát 1958-ban, azóta Vásárhelyen élek és dolgozom.”

Mit lehetne ehhez még hozzátenni? Azóta alkotásait ott találhatjuk a legjelentősebb kiállításokon, kilenc állami megrendelésre készített szobrot, megkapta a Derkovits-ösztöndíjat, tanulmányutakat tett az NDK-ba, Lengyelországba, Jugoszláviába, Csehszlovákiába, Olaszországba és Görögországba. Jelenleg a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskolában mintázást tanít.

*

Samu Katalinról sokszor leírták már, hogy nagyszerű állatszobrász. Pedig sokkal több ennél, Samu Katalin csak (!) szobrász. Mindenfajta tematikai kategorizálás nélkül. Mert az ilyen leszűkítő skatulyázások mögött mindig hátsó gondolatok, burkolt vagy ki nem mondott vélemények rejtőznek.

A szobrok is, mint minden művészi alkotás, csak a közönséggel való érzelmi-gondolati — tehát aktív — találkozáskor élheti igazi életét, teljesítheti a művész és önmaga küldetését. Samu Katalin állatfigurái — lovak, kutyák, medvék — nagyon is emberi tartalmak hordozói. Két oldalról is. Egyrészt állatfiguráit mindig emberi relációban, emberekkel való kapcsolataikban (még ha nincs is jelen mindig megmintázva az emberi figura) jeleníti meg. Fekvő lovacskája együtt fáradt meg és együtt pihen az emberrel, pulija épp gazdája szemét-parancsát lesi, játszó medvéi esetlenül mozgó kisgyerekeket juttatnak eszünkbe, Fiú csikóval című szobránál pedig nem kell szebb példa ember és állat ősi, mindig megújuló kapcsolatára. Másrészt állatfigurái — ma nagyrészt terek, iskolák, óvodák díszei — a nézőkben váltják meg emberi tartalmaikat. A bennük rejlő derű és kedvesség, erő és boldogság, játékoság és sutaság végül is bennünk, nézőkben oldódik igazán emberivé.

Samu Katalin nemcsak állatokat mintáz. Az emberi figura éppúgy (egyre jobban) érdekli. Telt idomú nőket farag kőbe, tömör fogalmazással, tömönatos egyszerűséggel. Olyanokat, mint amilyenek a vásárhelyi és alföldi parasztasszonyok, munkában és gyerekszülésben erősödötteket, végtelen nyugalmuákat és végtelen egyszerűeket. Mint az Alföld, mint az életük. Kevés szóval is sokat értenek, és Samu Katalin is a plasztika legegyszerűbb szavaival beszélteti, vallatja őket.

Fiúszobrai más típust képviselnek. Izmos, vékony kamaszok ezek, nem a nyugalom, de a nyugtalanság, az indulat és erő, a játékosság és frissesség jellemzi őket.

*

Ha Samu Katalin plasztikájának gyökere után kutatunk, a szobrászat történetének legősibb és legnemesebb vonulatára lelhetünk. Ez a vonulat a szobrászat kezdetétől a sumér plasztikán, az egyiptomi szobrok tömör kötömbjein, a görögök kezdeti plasztikai kultúrájának kuroszaiban és kóréin át Medgyessy Ferencig és Borsos Miklósig húzódik. Női figurái egyszerre idézik az ősművészet nő-jelképét, az egyiptomi istenszobrok frontális, nyugalmas, kissé merev, de végtelenséget és időtlenséget idéző tömbjeit és Medgyessy nőalakjait. Szinte csak félig kifaragott, inkább csak sejtető mint meggyőző kötömb figurái, állatfejei azt a plasztikai utat teljesítik ki napjainkban, mely inkább belelátatja egy természet alakította kőbe a kezébe temetkező, síró nőt vagy a borjúfejet. A művészi alázat néhány vésőpattintása előcsalta a mondandó leglényegesebb formáit, s ezzel a néhány kalapácsütéssel végezte legnagyobb küldetését. Borsos Miklós anyagszeretete, tisztelete és alázata éppúgy példája-támasza ezeknek a szobroknak, mint Medgyessy híres mondása: „nem ló, hanem szobor”. Minden vállalt hovatartozás, minden múlthoz kötődő elvághatatlan szál, minden forrásokhoz vezető út ellenére öntörvényű, sajátos és egyedülvaló plasztikai nyelv a Samu Kataliné. Vállalja gyökereit, de nem másolja a régieket, nem utánozza példáit, hanem tőlük tanulva, e lánchoz kapcsolódva huszadik században fogalmaz az Alföld közepén. Magyar szobrokat farag magyarul.

A szobrászat mai, handabandázó, bonyolultságokra törekedő, spekulatív tendenciái közepette Samu Katalin realista, ősien tiszta és sajátosan egyéni szobrászatot teremtett. Senkihez sem hasonlíthatót. A téri törvények, a térben domborodó formák, a kövek és fák, az állatok és emberek plasztikáját. „Vissza a természethez — vallja Rousseau-val Samu Katalin —, mert a természet minden korban újat és ismeretlent tud nyújtani, olyan élmények tárháza, mely mindig megújítani képes, mindig friss és mély.”

Világához, környezetéhez őszintén közelítő, csodálkozni is tudó művész Samu Katalin, aki sok mindent meg tudott őrizni túlélt gyermekkorából. Meg tudta őrizni — ahogyan Solymár István írja egyik kritikájában — az állatokkal, kövekkel, fákkal, napfényel is szót értő ember képességét. „...remélhetőleg nem okoz káros ambíciógörcsöket Samu Katalin jövőendő munkásságában, hogy a legnagyobb reményekre jogosította azokat, akik szeretik művészetét” — ezeket a sorokat 1966-ban vetette papírra Solymár. Az azóta eltelt hat esztendő bebizonyította, hogy Samu Katalin makacs következetességgel építi világát, és szebbnél szebb szobrokkal népesíti be művészi birodalmát.

TANDI LAJOS